РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В ІНФОРМАТИВНО-КОМУНІКАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

КРАВЧУК Мар'яна Юріївна - д.ю.н., доцент, завідувач кафедри адміністративного права та судочинства Західноукраїнського національного університету

ORCID https://orcid.org/0000-0001-9987-0484

УДК 342.9

DOI 10.32782/EP.2023.4.25

У статті здійснено аналіз поняття «комунікація», а також охарактеризовано національне законодавство України щодо засад здійснення інформативно-комунікаційної діяльності органів державної влади, правоохоронних органів. Детально розглянуто причини привабливості соцмереж серед громадськості. З'ясовано, що наразі задоволення інформаційних потреб органів прокуратури безпосередньо пов'язане із роботою в соціальних мережах. Адже саме від того, наскільки вміло та оперативно буде опрацьована інформація конкретним прокурором, настільки результативною буде відповідна оцінка, аналіз, прогноз тим чи іншим подіям. Розкриті питання належного адміністративно-правового регулювання соціальних Інтернет-мереж та й загалом необхідності перегляду на рівні держави ставлення до національного інформаційного простору, гарантування його безпеки. З врахуванням сучасних реалій зроблено висновок про важливість соціальних медіа в інформативно-комунікаційній діяльності органів прокуратури України.

Ключові слова: комунікація, соціальні медіа, інформативно-комунікаційна діяльність, державний орган, правоохоронні органи, органи прокуратури України,національне законодавство.

Постановка проблеми

Як відомо, на даний час кожна сфера нашого життя є надзвичайно діджиталізованою. Спілкування, обмін думками, ідеями, пошук інформації відбувається через мережу Інтернет. Найбільш ефективним каналом комунікації є соціальні медіа – комп'ютерна технологія, яка полегшує обмін ідеями, думками та інформацією шляхом побудови віртуальних мереж.

Інтенсивне реформування органів прокуратури України також супроводжується постійними змінами, пов'язаними, в тому числі, із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Тим більше, в реаліях сьогодення одним із показників, що свідчить про високий професіоналізм прокурора, є його вміння працювати з відповідною електронною інформацією.

Стан дослідження проблеми

Науково-теоретичним фундаментом дослідження стали роботи таких вчених, як: Амелін О., Бандурка О, Гайдай С., Голота Н., Гриценко В., Гуцалюк М., Діденко С., Козьяков І., Лесько Н., Лушер В., Мазурик С., Новицький А., Новицька Н. Хомич А., Швець М. та інші.

Однак, на противагу вищезазначеному, питання виокремлення ролі соціальних медіа в інформативно-комунікаційній діяльності органів прокуратури України залишається не в повній мірі урегульоване, тому і потребує ряду доопрацювань.

Метою даної статті є з'ясування ролі соціальних медіа в інформативно-комунікаційній діяльності органів прокуратури України.

Виклад основного матеріалу

Вивчення питання ролі соціальних медіа в інформативно-комунікаційній діяльності органів прокуратури України, на нашу думку, необхідно розпочати з короткого теоретичного аналізу поняття «комунікація».

У дослідженнях деяких учених комунікація розглядається як механізм, за допомогою якого забезпечуються існування та розвиток людських відносин, який охоплює всі розумові символи, засоби їх передачі у просторі та збереження у часі (Ч. Кулі); як соціальне поєднання індивідів за допомогою мови та знаків, установлення загальнозначущих наборів правил для різної цілеспрямованої діяльності (К. Черрі); як акт відправлення інформації від мозку однієї людини до мозку іншої людини (П. Сміт, К. Беррі, А. Пулфорд), як специфічний обмін інформацією, процес передачі емоційного та інтелектуального змісту (А. Звєгінцев, А. Панфілов); як процес встановлення усвідомлених контактів між комунікаторами та реципієнтами (О. Соловйов) [1, с. 137]. Щодо організаційного контексту, то в його рамках поняття «комунікація» аналізується як процес (комунікація – це спілкування людей: обмін ідеями, думками, намірами, відчуттями, інформацією) і як об'єкт (сукупність технічних засобів, що забезпечують процеси передачі інформації) [2].

У сучасних умовах, коли дуже стрімко формується самоорганізація населення, неабиякого значення набувають питання створення ефективної системи комунікації між владою, правоохоронними органами і громадянами, що, як доводить досвід багатьох країн, значно сприяє підвищенню результативності діяльності вищезазначених органів, довіри до влади та правоохоронної системи, забезпечує сталий соціальний діалог. До того ж, взаємодія органів влади, правоохоронних органів та громадських організацій, оптимізація їх співпраці на новому якісному рівні з використанням сучасних ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) має сприяти демократизації суспільства.

У результаті розвитку ідеї про необхідність налагодження комунікацій як двостороннього зв'язку між органами влади та громадянами було ухвалено Концепцію проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики» [3]. Саме після прийняття Концепції [3] в Україні набувають популярності декілька нормативно-правових актів, положення яких створили необхідні та достатні механізми налагодження комунікації «державний орган – громада».

Окремо необхідно звернути увагу на достатньо демократичний, відповідно до європейських норм, Закон України «Про доступ до публічної інформації» [4]. Він надає великі можливості для вільного отримання інформації від органів державної влади, фактично закріплює необхідність, а іноді просто примушує владні установи спілкуватися із громадянами у публічному просторі через соціальні мережі [4].

Також варто згадати про прийняття в період війни рф проти України ЗУ «Про медіа» [5], норми якого спрямовані на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності у сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа [5] та ін.

Існують різні канали, якими здійснюється комунікація в державі, і досить важко визначити, який з них є найважливішим і необхідним. Безумовно, офіційні засоби для комунікації в публічних організаціях несуть більше конкретики та перевірених даних, аніж неофіційні. Для прикладу, процес взаємодії прокуратури з суспільством відбувається за двома напрямами. Перший полягає в ініціативному інформуванні суспільства самими органами прокуратури (їх керівниками) шляхом надання узагальнених статистичних та аналітичних даних про результати роботи. Другий напрям утворюють публікації засобів масової інформації з питань діяльності органів прокуратури України, основу яких утворюють результати журналістських розслідувань та інших методів збирання інформації про прокурорську діяльність та

поведінку окремих прокурорів [6, с. 51-52]. Проте, в сучасних умовах такі традиційні канали спілкування органів державної влади, правоохоронних органів з громадянами (друковані медіа, телебачення, радіо тощо) дещо втрачають власні позиції та поступаються місцем Інтернет-комунікаціям.

У цьому питанні вірно підкреслює вчений Гайдай С. про те, що в органах прокуратури щодня створюються, опрацьовуються різноманітні за своїм наповненням, змістом та природою інформаційні масиви та дані, які необхідні не тільки для прийняття процесуальних та управлінських рішень у системі прокуратури, але й для функціонування всієї правоохоронної системи та сприяння правосуддю [7, с. 120]. Наразі задоволення інформаційних потреб органів прокуратури безпосередньо пов'язане із роботою в соціальних мережах. Адже саме від того, наскільки вміло та оперативно буде опрацьована інформація конкретним прокурором, настільки результативною буде відповідна оцінка, аналіз, прогноз тим чи іншим подіям.

Соціальні медіа є тим самим засобом, який забезпечує вільний і рівний доступ до інформаційного простору для усіх суб'єктів суспільних процесів. З одного боку, новітні медіа представляють технічні засоби і можливості для впровадження прямої демократії, а з іншого – неформальні методи впливу на хід процесів та громадську думку. Соціальні медіа дозволяють забезпечити пряму взаємодію з громадянами за допомогою використання інструментів інформування через офіційні сторінки у соціальних мережах, що сприяє, оперативному донесенню повідомлень до цільової аудиторії. Також завдяки таким каналам комунікації органи державної влади та правоохоронні органи можуть роз'яснювати свою діяльність, об'єднувати зусилля навколо досягнення суспільно важливих завдань та вирішення проблем.

Основними причинами привабливості соцмереж у сучасних умовах є те, що вони: будують зв'язки, що можуть впливати на функціонування інформаційного суспільства; сприяють налагодженню зв'язків між соціальними групами; прискорюють обмін інформацією між користувачами соцмережі; налагоджують зворотний зв'язок і сприяють оперативному реагуванню на запити громадян; створюють умови для більш прозорих економічних і політичних процесів; здійснюють представництво інтересів не лише соціальних груп, а й цілих соціальних верств населення [8].

На даний час майже всі органи державної влади, правоохоронні органи мають свої прес-служби, прес-секретарів, відділи по зв'язках із ЗМІ та громадськістю, сайти в Інтернеті, сторінки в Instagram, Facebook, You Tube, навіть у Tik Tok. Зараз соціальні медіа настільки заполонили нас усіх, що ми радше будемо довіряти офіційному телеграм-каналу, аніж черговій статті в газеті.

Використовуючи нові цифрові медіа, такі як соціальні медіа, для поширення інформації серед широкої верстви населення, роблячи інформацію доступною для зацікавлених осіб, органи державної влади, правоохоронні органи таким чином взаємодіють з громадськістю. До того ж, соціальні медіа та цифрові технології вважаються важливими інструментами, які забезпечують взаємодію в реальному часі між органами державної влади, правоохоронними органами і громадянами майже без будь-яких витрат.

Разом з тим, спостереження, зроблене на соціальних сторінках відповідних органів показує, що не завжди можна отримати двосторонній обмін чи налагодити діалог з цільовою аудиторією. Такі сторінки, як Facebook та Twitter , у більшій мірі спрямовані на популяризацію діяльності цих органів.

Використання платформ соціальних медіа відрізняється за типом, залежно від характеру кожної програми, наприклад, мікроблоги, соціальні мережі (Facebook), обмін мультимедіа (YouTube та Instagram), відкриті дані (Google), інструменти опитування (Google Forms) та інше. Поширено припущення, що держави зосереджуються на платформах соціальних мереж, які найчастіше використовуються самими громадянами (наприклад, Facebook,YouTube, Instagram тощо). Однак технології соціальних мереж можуть, насправді, відрізнятися залежно від державного органу, що застосовує ту чи

іншу мережу. Офіційні сторінки у Facebook містять переважно інформаційні пости, де запитують думки громадян.

Поряд із позитивним потенціалом соціальних мереж не варто забувати про ризики, котрі можуть негативно впливати як на саму діяльність органів державної влади, правоохоронних органів, так і на їх взаємозв'язок з громадськістю. Однією з головних загроз користування соціальними мережами є витік персональних даних користувачів. До того ж є ряд проблем, пов'язаних із визначенням на законодавчому рівні стандарту інформування населення про діяльність відповідних органів в соціальних мережах. Як правило, кожен орган самостійно вирішує, яку інформацію розміщувати на сайті, на які запитання користувачів надавати відповіді, яких осіб зараховувати до цільової аудиторії і т.д. Так само будь-який суб'єкт може використовувати соціальні мережі, як канал поширення наклепів, неправдивих чуток, образ, залякувань. В результаті це породжує наступні негативні наслідки: паніка серед населення, затрата часу на спростування інформації, зниження іміджу відповідного органу чи посадової особи, породження недовіри [9, с.104]. Звідси цілком зрозумілою для нас постає позиція науковиці Голоти Н. про те, що у період інформатизації в правоохоронних органах поряд з відомчими завданнями (такими, наприклад, як інформаційно-аналітичне забезпечення), з'являються нові, не властиві їм раніше завдання – організація системи захисту відомчої інформації та діяльності з боротьби щодо комп'ютерної злочинності [10, с. 70].

Враховуючи прогалини у сфері адміністративно-правового регулювання соціальних Інтернет-мереж, доступність розміщення будь-якої інформації, є необхідністю перегляду на рівні держави ставлення до національного інформаційного простору, гарантування його безпеки [9, с. 104].

Висновки

На даний момент вже не достатньо для державної установи мати відділ розгляду звернень громадян, телефон гарячої лінії та офіційний веб-сайт у мережі Інтернет. Значна кількість інституцій вже перенесли частину своєї комунікації в площину соціальних мереж. Однак далеко ще не всі публічні суб'єкти змінили формат інформування населення про свої досягнення та завдання.

Події в Україні та інших країнах світу стали яскравим прикладом значущості соціальних мереж для пересічного українця, засвідчили вплив Інтернет-сервісів на вирішення ряду питань. Соціальні мережі довели свою ефективність і значний вплив на людей. Соціальні медіа, насправді, спростили, процеси поширення інформації, передачі новин, розміщення коментарів тощо. Разом з тим, простота та масштабність соціальних медіа привели до того, що інформацію, новини та інший контент, розміщені у мережі, неможливо ігнорувати. Звідси виникла наступна проблема, а саме потреба у правовому регулюванні процесів використання соціальних медіа, як ще одного каналу збирання та передавання інформації.

Отже, соціальні медіа – це не лише платформа для двостороннього спілкування між органами державної влади, правоохоронними органами та громадянами, а й середовище для підвищення обізнаності населення. Тобто, на сьогодні соціальні медіа представляють абсолютно нову комунікаційну платформу, що надзвичайно відрізняється від тих інструментів взаємодії, які використовувались раніше.

Література

1. Остапенко М. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження. *Політичний менеджмент*. 2012. № 3. С. 135-144.

2. Комунікації. Види і стратегії побудови. URL: http://www.tsatu.edu. ua/tstt/wp-content/uploads/sites/6/lekcija-1-komunikaciyi.-vydy-i-stratehiyi-pobudovy-z-dyscypliny-nk.pdf.

3. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики»: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 13.01.2010 № 85-р. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/ show/85-2010-р#Text.

4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-

VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text.

5. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text.

6. Козьяков І. Концептуальні основи комунікативної стратегії органів прокуратури. *Юридична наука*. 2016. № 9-10. С. 51-57.

7. Гайдай С. Інформатизація прокурорської діяльності: теоретико-правові засади. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Випуск 1 (17). С. 120-125.

8. Редчук Р. О. Особливості використання соціальних мереж у публічному управлінні як сучасного каналу комунікації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*.. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/13.pdf.

9. Кравчук М. Ю. Роль соціальних мереж у діяльності органів публічного управління. *Право в умовах воєнного стану: проблеми та перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 12 травня 2023 р.). Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С.102-105.

10. Голота Н. Інформаційна політика в діяльності правоохоронних органів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Випуск 4 (12). С. 68-73.

Kravchuk M.

THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN THE INFORMATION AND COMMUNICATION ACTIVITIES OF THE PROSECUTION BODIES: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECT

The article analyzes the concept of «communication», as well as characterizes the national legislation of Ukraine regarding the principles of information and communication activities of state authorities and law enforcement agencies. The reasons for the attractiveness of social networks among the public are considered in detail. It was determined that social media is the same tool that provides free and equal access to the information space for all subjects of social processes. It has been established that currently almost all state authorities, law enforcement agencies have their own press services, press secretaries, departments for relations with the mass media and the public, websites on the Internet, pages on Instagram, Facebook, You Tube, even on Tik Tok. It was found that by using new digital media, such as social media, to disseminate information to the general population, making information available to interested parties, public authorities, law enforcement agencies interact with the public in this way. In addition, social media and digital technologies are considered important tools that enable real-time interaction between public authorities, law enforcement agencies and citizens at almost no cost. At the same time, according to the observations made on the social pages of government bodies, the opinion is outlined that it is not always possible to obtain a two-way exchange or establish a dialogue with the target audience. Such pages as Facebook and Twitter are more aimed at popularizing the activities of these bodies. Taking into account modern realities, a conclusion was made about the importance of social media in the communication and information activities of the prosecutor's office of Ukraine. It was determined that social media significantly simplified the processes of information dissemination, news transmission, posting of comments, etc. However, the simplicity and scale of social media has made it impossible to ignore information, news and other content posted online. Taking into account modern realities, a conclusion was made about the importance of social media in the informative and communication activities of the prosecutor's office of Ukraine.

Key words: *communication, social media, information and communication activity, state body, law enforcement agencies, prosecutor's office of Ukraine, national legislation.*